

શ્રી ધનંજય કવિવિરચિતા

ધનંજય નામમાલા

[મૂળ]

સંપાદક :

મુનિશ્રી હિતવિજયજી

મસાલિયા મણિલાલ ઉત્તમચંદ રાધનપુરવાળાના
ધર્મપત્ની ગંગાસ્વરૂપ મણિબહેન દ્વરે તરફથી
પ્રકાશિત

શ્રી ધનંજય કવિવિરચિતા
ધનંજય નામમાલા
(મૂળ)

સંપાદક :

વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ પરમશાસનપ્રભાવક પ. પૂ.
આચાર્ય દેવેશ શ્રીમદ્ધર્મજય રામચંદ્રસૂરીશ્વરજી
મહારાજના શિષ્યરત્ન વિદ્વદ્વર્ધ પૂ. પંન્યાસપ્રવર
શ્રી રવિવિજયજી ગણિવરના શિષ્ય રત્ન
સુનીશ્રી હિતવિજયજી

પ્રકાશક :

દસાડિયા રસિકલાલ હીંમતલાલ
જૂની ગોડીજીની ચાલ, ચોથે માળે,
પાયધૂની, મુંબઈ-૩

મૂલ્ય : પાંચપાંચ

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

બૃહરભાઈ સૂરજભાઈ દોશી

તાંબોલી શેરી,

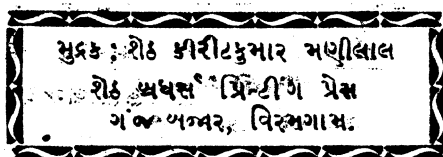
રાધનપુર (બનાસકાંઠા)

પ્રથમો વૃત્તિ

મૂલ્ય

નંદલ ૫૦૦

પકનપાઠન

વીર સં. ૨૪૬૫ ... વિ. સં. ૨૦૨૬ ... સને ૧૯૭૨

સંપાદકીય:

પૂ. મુનિવરે તરફથી આવેલી માગણીના કારણે તેમજ મૂળ શ્લોકો ગોખવા માટે સુગમતાપૂર્વક વિહારમાં સાથે રાખી શકાય તે માટે આ પુસ્તિકાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

કેટલીક જગ્યાએ અશુદ્ધ પાઠોનું નિવારણ કરી અમર કીર્તિ વિરચિત ભાષ્યના આધારે શુદ્ધ પાઠો મૂક્યા છે.

એક એ સ્થળે શ્લોકનાં પાદનાં સ્થાનમાં ફેરફાર કર્યો છે. એટલે કે એક શ્લોકાર્થ ખીખ શ્લોકાર્થની સાથે જોડ્યો છે. આમ કરવા પાછળનો આશય માત્ર ભણનારની સુગમતા વધારવાનો છે.

પ્રુક સંશોધન કાળજીપૂર્વક કરેલું હોવાથી અશુદ્ધિ પ્રાયઃ રહી જવા પામી નથી. કોઈ કોઈ જગ્યાએ અનુસંવાર કીણાં અને ઝાંખાં છપાયા છે તેથી અભ્યાસકોને કાળજી પૂર્વક મુખપાઠ કરવા વિનંતિ છે.

અમારા અભે અભ્યાસકોનાં જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ખપે એ શુભ ભાવ આ પુસ્તિકાને પ્રગટ કરવામાં પ્રેરક બન્યો છે.

આશા છે કે આ નાનકડી પુસ્તિકા અભ્યાસકઃ મુનિવરોને ઉપયોગી બનશે!

શ્રી તપાગચ્છ જૈનઉપાશ્રય
ચિરમગામ
સં ૨૦૨૯ કાર્તિક પૂર્ણિમા

પૂ. પં. શ્રી રવિવિજયજી
ગણિવર શિક્ષાલય
હિતવિજય

ધન્ય જનેતા !

પરમ પુણ્યોદયે પ્રાપ્ત થયેલાં શ્રી જ્ઞાનશાસનને ખાતર આત્મસમર્પણ કરનારા પુણ્યાત્માઓની વહી ગયેલી વલુકારની રમૂતિ થતાં સુશ્રાવિકા મલિનહેનનું જીવન પણ આંખ આગળ તરવરી ગઈયા સિવાય રહી શકતું નથી.

દિલ અને દિમાગમાં જો શાસન પ્રત્યેની દાઝ જાગી ગઈે તો એક નારી પણ આત્મસમર્પણનો કેવો રોમાંચક પ્રતિહાસ સરજી શકે છે એ મલિનહેનના જીવન પ્રસંગોથી જાણી શકાય છે.

ક્ષીરનીરસમ ઉજ્જવળ જીવન પ્રસંગો —

પવિત્રતા — સુશ્રાવિકા મલિનહેનને માથે ૨૮ મા વર્ષે જરયુવાનીમાં બંધવ્યનો કોરડો વીંઝાયો ! પણ એમણે ધર્મનાં ધાવણ એવા પીધેલાં કે આ કારમા ફટકાથી એ જખમી ન બન્યા ! હૈયામાં ધર્મને ધારણ કરીને આજીવન અખંડપણે તેમણે પોતાની પવિત્રતા જાળવી રાખી ! કસોટીનેય લસોટીને એમણે શીયળનાં શણગાર સજેલાં જ રાખ્યા !

ધર્મભાવના — સ્વનામધન્ય મહાસુખલાલ, કાંતિલાલ અને મુક્તિલાલ આ પુત્રરત્નત્રયીની એ જનેતા હતી. પોતાના પુત્રોને ધર્મરત્ન મેળવી આપીને સાચા ધનવાન બનાવવાની જ એમની જખમના હતી !

સંસ્કાર સિંચન — પોતાના હૃદયમાં રમી રહેલી એ

ધર્મભાવનાને કારણે જ તેઓ સતત સાવધાનીપૂર્વક પુત્રોમાં ધર્મના સંસ્કારોનું સિંચન કરવા તત્પર બન્યા ! પોતાના પુત્રો નિત્ય દેવદર્શન, ગુરુવંદન, ધાર્મિક અભ્યાસ , માટે પાઠશાળે જવું આદિ ધર્મકાર્યો ચૂકે નહિ તેની સતત કાળજી રાખતા ! પોતાનો કોઇ પુત્ર કોઇ એકાદ ધર્મક્રિયા કરતો ન હોય ત્યારે તેઓ અત્યંત વ્યથિત થઇ જતા અને કોઇ પણ ઉપાયે એને એ ધર્મક્રિયા કરતો કરી દેવાનો પ્રયત્ન કરતા !

મોટા પુત્ર મહાસુખલાલ તો જાણે મહાસુખના જ અર્થી હોય તેમ ધર્મના રંગે રંગાઇ ચૂક્યા હતા ! પણ વચેટ પુત્ર કાંતિલાલનું જીવન જરા ગૈભવી ! વ્યાપાર વ્યવસાયને કારણે તેમનાથી ધર્મની આરાધના થાય ન થાય એવું બને ! તેઓ કેટલીકવાર તો જિનદર્શન કરવા પણ જતા નહિ. તેથી અંતરમાં દુઃખી થતા માતા મણિબહેન તેમને સવારમાં વહેલા ઊઠાડીને પૂ. ગુરુમહારાજને વહોરવા બોલાવી લાવવાનાં બહાને ઉપાશ્રયમાં મોકલતા ! એ રીતે તેમને ગુરુમહારાજના પરિચયમાં લાવવાની પણ કોશિષ કરતા ને ગુરુમહારાજ વહોરવા પધારે ત્યારે તેમની પાસે રોજ જિનદર્શન કરવા એવી બાધા કાંતિલાલને અપાવતા ! પણ કાંતિલાલ તો થોડા દિવસ બાધા પાળે ને પછી તોડી નાંખે ત્યારે ફરી ફરી તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત લેવરાવી ફરી ફરી બાધા અપાવતા !

સૌથી નાના મુક્તિલાલ તો એવા તેજસ્વી ને તીક્ષ્ણ બુદ્ધિવાળા હતા કે બહુવામાં પહેલો નંબર લાવે ! માતાએ

એમને પણ ખમતના સંસ્કારોથી વાલિત બતાવ્યા.

ચારિત્રપ્રેમ — આ બાધવ ત્રિપુટીના લલાટે ઉજ્જવળ લાંબિના લેખ લખાયા હશે ! તેથી તે વખતે મુંબઈ ખાતે ખિરાજમાન પ. પૂ. સકલાગમરહસ્યવેદી શ્રી દાનસૂરીશ્વરજી મહારાજ આદિના શુભ પરિચયમાં મોટા પુત્ર મહાસુખલાલ આવ્યા ! અને એમોય પ. પૂ. સિદ્ધાંત મહોદધિ શ્રી પ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજની પ્રત્યળ પ્રેરણા અને પ. પૂ. વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ શ્રી રામચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજની દીક્ષાદુઃકુલિનો નાદ સાંભળી એમનો અંતરાત્મા જાગી ઊઠ્યો ! ને એમને ચારિત્ર લેવાના કોડ થયા ! સંયમરાગિણી માતાએ પોતાનું અહોભાગ્ય સમજી હસ્તે હેયે મહાસુખલાલને મહાસુખના માર્ગે મોકલ્યા !

આમ મહાસુખલાલ મુનિ શ્રી મલ્લયધિન્યજી બન્યા ! એટલું જ નહિ બન્ને લઘુબાધવોના દિલમાં વિરાગનો આગદીઠ ચિરાગ પણ પેટાવતા ગયા !

મહાસુખલાલના દીક્ષાદિવસની આગલી રાતે માતા મણિબહેને નીરાંતે સૂતેલા કાંતિલાલને જગાડીને કહ્યું કે આ તારો મોટોભાઈ જ્યારે આખો ને આખો સંસાર છોડવા તૈયાર થયો છે ત્યારે તું બાડી છોડવા પણ તૈયાર ન થાય એ કેમ બને ? માટે જોડ હાથ ! ને લઈ લે જીવનભર બીડીની બાધા ! આમ પ્રેમપૂર્વકનો ઉપાલંભ આપીને મહાસુખલાલ પાસે કાંતિલાલને આજીવન ધૂમ્રપાન સ્થાનની બાધા અપાવી ! ને એ સીતે તેમનામાં પણ

જીવિષ્યમાં સંયમમાર્ગે પ્રયત્નજન્ય હોય તેવી જાણનાર કેળવે !

મહાસુખલાલની દીક્ષા બાદ થોડા સમય પછી મુક્તિ માટે અંખતા સૌથી નાના મુત્ર મુક્તિલાલે માતા પાસે દીક્ષાની અનુમતિ માગી. માતાએ એમને પણ હસતે હેયે વિદાય આપી ! આમ મુક્તિલાલ પણ સંસારમુક્ત બની શત્રુજયની ગોદમાં મુની શ્રી મુક્તિવિજયજી બન્યા !

વડિલઅંધુ ને લઘુઅંધુ બન્નેને સંયમ માર્ગે પ્રયત્ન કરાવવામાં કાંતિલાલનો ફાળો નાનોસૂનો ન હતો ! કુટુંબનાં ભરણપોષણની જવાબદારી એમણે ન ઊડાવી હોત તો આ પંથ બન્ને બાંધવો માટે કાંઈક પ્રતીક્ષા માગી લેત !

થોડા સમય પછી કાંતિલાલે પણ અંધુએનાં માર્ગે જવા નિર્ણય કર્યો અને અત્રા સમક્ષ ખેતાની ભાવના વ્યક્ત કરી ! કાંતિલાલ તો પોતાના જીવનનો એક માત્ર આધારસ્તંભ ! એ જાય પછી તો ઘરમાં પિતે એકલવાસ જ રહેવાના ! છતાંય ધર્મમાતાએ સ્વાર્થ ન જોયો ! કાંતિમાં બ્રાન્તિ ન રાખી ! પણ આત્મશાન્તિ મેળવી એમને પણ સંયમમાર્ગે વિદાય આપીને જ ! કાંતિલાલ મુનિ શ્રી રવિચિન્મયજી બન્યા !

આમ પોતાની મહામૂલી મૂડીસમા પેતાના ત્રણ ત્રણ પુત્રાને ને ધીમાન પુત્રોને માતા મણિબહેને હસતે હેયે શાસનને સમર્પિત કરી દીધા ! કાંતિલાલને તો સધનમુરમાં જર આંખણે મહોત્સવ મંડાવીને ઘણાં ઠાક માઠા પૂર્વક દીક્ષા અપાવી ! આમ પ. પૂ. પરમપ્રજાવક આચાર્યશ્રીશ્રી

વિજય રામચંદ્રસૂરીજી મહારાજાની દિવ્ય દેશના શક્તિએ અને તેઓશ્રીના અનેક આકર્ષક ગુણોએ એક આખા કુટુંબનો વિશ્વાસ કર્યો ! તેઓશ્રીનો આખા કુટુંબ ઉપરનો આ ઉપકાર સદા અવિસ્મરણીય બની રહ્યો છે !

૫. પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય રામચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજાના શિષ્ય તરીકે તેમજ વિદ્વાન, પ્રભાવક, બ્યાખ્યાતા, સમ્યચારિત્રશીલ અને પંન્યાસપદ્ધતી વિભૂષિત બનેલાં ત્રણેય પુત્રોને જોઈને માતા મણિબહેને કૃતાર્થતા અનુભવી !

જિનભક્તિ — મણિબહેન રાધનપુરમાં ગોડીજીની શેરીમાં રહેતા ! એક વખત ત્યાંના દેરાસરજીની ભવ્ય પ્રાચીન પ્રતિમાઓને બહારગામ આપી દેવાનો વિચાર કેટલાકે કર્યો ત્યારે પ્રભુપ્રીતિએ પડકાર કરીને મણિબહેને કહ્યું કે ધરના દીકરા બીજે ન અપાય તેમ જિનપ્રતિમાઓ પણ બીજે ન અપાય !

તેઓ જિનભક્તિ પોતાના જ દ્રવ્યથી કરતા અને તે માટે ચાંદીનાં ઉપકરણો રાખતા ! પ્રભુપૂજા અંગેનું સર્વ કામ જાતે જ કરતા !

પોતાના તરફથી એક જિનખિંચ ભરાવવાની ને તેને સર્વ અલંકારોથી વિભૂષિત કરીને સુયોગ્ય સ્થાને પધરાવવાની તેમની ભાવના હતી. પણ તે ભાવના છેવટ સુધી અધૂરી રહેવાથી છેવટે વીલમાં લખતા ગયા !

શુરુભકિત— તેમના હૃદયમાં અપાર શુરુભકિત હતી. કોઈપણ જાતના પક્ષપાત વિના સર્વ સાધુ ભગવાંતોની અપૂર્વ ભકિત કરતા ! તે સુપાત્રદાનનો લાભ ન મળે તે દિવસને નિષ્ફળ માનતા ।

જે કાળમાં રૂપિયો ગાડાનાં પૈડાં જેવડો મોટો મનાતો તે કાળમાં તેમણે રાધનપુરમાં પ. પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય દાનસૂરીશ્વરજી મહારાજનું પોતાને ઘેર ચાતુર્માસ પરિવર્તન કરાવીને શુરુભકિત નિમિત્તે એક હજાર રૂપિયાનો સહૃદય કયો હતો ।

સાધર્મિકભકિત અને અનુકંપાદાન— તેઓ સાધર્મિકોનું દુઃખ જોઈ શકતા નહિ તેમના યથાશક્તિ ભકિત બહુમાન કરી તેમના દુઃખ દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરતા । તેવી જ રીતે આંગણે આવેલા ચાચકોને પણ ઉદારતા પૂર્વક અનુકંપાદાન આપતા ।

સાતક્ષેત્રની ભકિત — તેમની અંતિમ ઇચ્છા મુજબ તેમની આશરે ૩૦,૦૦૦ ની મિલકત સાતે ય ક્ષેત્રોમાં અને અનુકંપાદાનમાં ખર્ચવાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે ।

જયણા — તેઓ અત્યંત કાળજી પૂર્વક જયણા પાળતા ને જીવદાયાનું પાલન કરતા । છેલ્લી જીંદગીમાં આખે મોતીયા આવવાથી આખોનું તેજ ઘટ્યું ત્યારે પણ રૂ વસ્તુ બીજા પાસે જોવરાવીને ઉપયોગમાં લેતા ।

હૃદયની વિશાળતા — સદ્ગામાં ૩૦૦૦ રૂ. જેવી મોટી રકમ ખોઈને તે કંઈ રીતે ભરપાઈ કરવા તેની મુંઝવણમાં

પડેલા કાંતિલાલને “એમાં શું ? વેપાર કરતાં ઠાઠવાર નૂકશાન પાણુ જાય ! ફરીથી ધ્યાન રાખીને વેપાર કરવો !” એમ કહી કાંતિલાલની પાસેથી જ લખને પોતાની પાસે ભેગી કરેલી રૂા. ૨૦૦૦ ની રકમ દેવું ચૂકવવા તરતજ કાંતિલાલના હાથમાં મૂકી દીધી.

આમ સુશ્રાવિકા મણિખહેનનું જીવન ખરેજ આત્મ-સમર્પણનું એક અનોખું ઉદાહરણ છે ! એમનાં સમર્પણનાં સ્મારક સમા પૂ. પં. શ્રી મલયવિજયજી ગણિતર. પૂ. પં. શ્રી મુક્તિવિજયજી ગણિતર અને પૂ. પં. શ્રી રવિવિજયજી ગણિતર આજે જિનશાસનની ઝંડીને અણુનમ રીતે ફરકાવી રહ્યા છે.

ધન્ય માતા ! ધન્ય પુત્રો ! —— માતા મળો તો ભવોભવ પરમાત્મ પંથે પ્રયાણ કરાવે એવી જ મળજો ! પુત્રો મળો તો પરમાત્મ પંથે હોંશથી પ્રયાણ કરનારા જ મળજો !

श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथाय नमः

धनंजय नाममाला

(भूषण)

भंगलाचरण—

तन्नमामि परं ज्योति—रवाङ्गमनसगोचरम् ।

उन्मूलयत्यविद्यां यद्, विद्यामुन्मीलयत्यपि ॥ १॥

युगल-जोडलानां नाम—

१ २ ३ ४ ५ ६

द्वयं द्वितय-मुभयं, यमलं युगलं युगम् ।

७ ८ ९ १०

युगं द्वन्द्वं यमं द्वैतं, पादयोः पातु जैनयोः ॥२॥

भुनि, शिष्य अने शास्त्रनां नाम—

१ २ ३ ४ ५ ६ ७

ऋषिर्यतिर्मुनिर्भिक्षु—स्तापसः संयतो ब्रती ।

८ ९ १० ११ १२

तपस्वी संयमी योगी, वर्णी साधुश्च पातु वः ॥३॥

१ २ ३ ४

दीक्षितं शैक्षं शिष्यं च, तमन्तेवासिनं विदुः ।

१ २ ३ ४ ५

कृतान्ताऽऽगमसिद्धान्त ग्रन्थाः शास्त्रमतः परम् ॥४॥

પૃથ્વીનાં નામ—

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
ભૂમિર્ભૂઃપૃથિવી પૃથ્વી, ગહ્વરી મેદિની મહી ।						
૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	
ધરા વસુમતી ધાત્રી, ક્ષમા વિશ્વંભરાઽવનિઃ ॥૫॥						
૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦
વસુધા ધરણી ક્ષોણી, ક્ષમા ધરિત્રી ક્ષિતિશ્ચ કુઃ ।						
૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭
કુમ્ભિનીલોર્વરા ચોર્વી, જગતી ગૌર્વસુન્ધરા ॥૬॥						

પર્વત, રાજ તથા વૃક્ષનાં નામ બનાવવાની રીત અને પર્વતનાં નામ—

૧	૧				
તત્પર્યાય-ધરઃ શૈલઃ, તત્પર્યાય પતિર્નૃપઃ ।					
૧					
તત્પર્યાય-રુહો વૃક્ષઃ, શબ્દમન્યં ચ યોજયેત્ ॥૭॥					
૧	૨	૩	૪	૫	૬
દરીભૃદચલઃ શૃંગી, પર્વતઃ સાનુમાન્ ગિરિઃ ।					
૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
નગઃશિલોચ્ચયોઽદ્રિશ્ચ, શિખરી ત્રિકુન્મરુત્ ॥૮॥					

પર્વતના ભાગોનાં નામ અને પર્વતનાં નામ
બનાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
પ્રસ્થં પાશ્વર્તિ તટં સાનુ-મેંઘલોપત્યકા તટી ।

૧ ૯ ૧૦ ૧ ૨
નિતમ્બમન્તો દન્તશ્ચ, તદ્વાનપિ ગિરિઃ સ્મૃતઃ ॥૯॥

રાજા-સ્વામી અને વૃક્ષનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
રાજાઽધિપઃ પતિઃ સ્વામી, નાથઃ પરિવૃઢઃ પ્રભુઃ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪
ઈશ્વરો વિભુરીશાનો, ભર્તેન્દ્ર ઇન ઈશિતા ॥૧૦॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
અનોકહસ્તરુઃ શાસ્ત્રી, વિટપીં ફલિનો નગઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
દ્રમોઽહિઘ્રપઃ ફલેગ્રાહી, પાદપોઽગો વનસ્પતિઃ ॥૧૧॥

વાનર અને જંગલનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪
તત્પર્યાય—ચરો જ્ઞેયો, હરિર્બલિમુખઃ કપિઃ ।

૫ ૬ ૭ ૮
વાનરઃ પ્લવગશ્ચૈવ, ગોલાહ્નૂલોઽથ મર્કટઃ ॥૧૨॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
વિપિનં ગહનં કક્ષ-મરણ્યં કાનનં વનમ્ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
કાન્તારમટવી દુર્ગં, તચ્ચરઃ સ્યાદ્ વનેચરઃ ॥૧૩॥

લીલ અને પાણીનાં નામ—

૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
પુલિન્દઃ શવરો દસ્યુ-ર્નિષાદો વ્યાધલુબ્ધકૌ ।

૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
ધાનુષ્કોઽથ કિરાતશ્ચ, સોઽરણ્યાનીચરઃ સ્મૃતઃ ॥૧૪॥

૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
વાર્વારિ કં પયોઽમ્મોઽમ્બુ, પાથોઽર્ણઃ સલિલં જલમ્ ।

૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
શરં વનં કુશં નીરં, તોયં જીવનમન્વિષમ્ ॥૧૫॥

મત્સ્ય, મેઘ, કમળ તથા સમુદ્રનાં નામ
અનાવવાની રીત અને માછલાનાં નામ—

૧ ૨
તત્પર્યાય-ચરો મત્સ્ય-સ્તત્પર્યાય-પ્રદો ઘનઃ ।

૩ ૪
તત્પર્યાયોદ્ભવં પદ્મં, તત્પર્યાય-ધિરમ્બુધિઃ* ॥૧૬॥

* અહીં ધરોઽમ્બુધિઃ પાઠાન્તરં છે.

१ २ ३ ४ ५
पृथुरोमा षडक्षीणो, यादो वैसारिणो ह्यषः ।

६ ७ ८ ९ १० ११
विसारी शफरो मीनः, पाठीनोऽनिमिषस्तिमिः ॥१७॥

मेघ-वाटण अने वीजणीनां नाम -

१ २ ३ ४ ५ ६
घनाघनो घनो मेघो, जीमूतोऽभ्रं बलाहकः ।

७ ८ ९ १ २ ३
पर्जन्यो मुदिरो नभ्राद्, शम्पा सौदामनी तडित् ॥१८॥

४ ५ ६ ७
आकालिकी क्षणरुचि-विद्युत् तत्-पतिरम्बुदः ।

२ ३ ४ ५
निर्घातमशनिर्वज्र-मुल्काशब्दं च योजयेत् ॥१९॥

३।६४ अने उभणनां नाम -

१ २ ३ ४ ५
जम्बालः कर्दमः पङ्क-स्तज्जं तामरसं विदुः ।

६ ७ ८ ९ १०
कमलं नलिनं पद्मं सरोजं सरसीरुहम् ॥२०॥

११ १२ १३ १४ १५
खरदण्डं कोकनदं, पुण्डरीकं महोत्पलम् ।

१६ १७ १८ १९ २०
इन्दीवरमरविन्दं, शतपत्रं च पुष्करम् ॥२१॥

૧૬

૧૭

૧

સ્યાદુત્પલં કુવલય-મથ નીલામ્બુજન્મ ચ ।

૨

૧

૨

ઈન્દીવરં ચ નીલેઽસ્મિન્, સિતે કુમુદકૈરવે ॥૨૨॥

કમળવેણ, લતા અને નદીનાં નામ —

૧

૨

૧

૨

૩

તદ્-વતી બિસિની જ્ઞેયા, વ્રતતી વહ્ણરી લતા ।

૪

વહ્ણીનામાનિ યોજ્યાનિ, વારિધિર્વર્ણ્યતેઽધુના ॥૨૩॥

૧

૨

૩

૪

૫

૬

સ્રોતસ્વિની ધુની સિન્ધુઃ, સ્રવન્તી નિમ્નગાઽપગા ।

૭

૮

૯

૧૦

૧૧

નદી નદો દ્વિરેફશ્ચ, સરિન્નામ્ની તરક્કિણી ॥૨૪॥

સમુદ્ર અને કિનારાનાં નામ —

૧

૨

૩

૪

તત્-પતિશ્ચ ભવત્યન્ધિઃ, પારાવારોઽમૃતોદ્ભવઃ ।

૫

૬

૭

૮

અવારપારોઽકૂપારો, રત્નમીનાઽભિધાઽકરઃ ॥૨૫॥

૯

૧૦

૧૧

૧૨

૧૩

સમુદ્રો વારિરાશિશ્ચ, સરસ્વાન્ સાગરોઽર્ણવઃ ।

૧

૨

૩

૪

૫

૬

૭

સીમોપકન્ઠં તીરં ચ, પારં રોધોઽવધિસ્તટમ્ ॥૨૬॥

તરંગ, સમુદ્રવિલાસ અને મનુષ્યનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
મજ્જસ્તરજ્જકલ્લોલો, વીચિરુત્કલિકાઽઽવલિઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪
પાલી વેલા તટોચ્છવાસો, વિભ્રમોઽયનુદન્વતઃ ॥૨૭॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
મનુષ્યો માનુષો મત્યો, મનુજો માનવો નરઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
ના પુમાન્ પુરુષો ગોધો, ધવઃ સ્યાત્ તત્-પતિર્નૃપઃ ॥૨૮॥

દાસ અને સ્ત્રીનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
મૃત્યોઽથ મૃતકઃ પત્તિઃ, પદાતિઃ પદગોઽનુગઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
મટોઽનુજીવ્યનુચરઃ, શસ્ત્રજીવી ચ કિઙ્કરઃ ॥૨૯॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
સ્ત્રી નારી વનિતા મુગ્ધા, મામિની મીરુરજ્જના ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
લલના કામિની યોષિદ્, યોષા સીમન્તિની વધૂઃ ॥૩૦॥

१४ १५ १६ १७ १८

नितम्बिन्यबला बाला, कामुकी वामलोचना ।

१९ २० २१ २२ २३ २४

भामा तनूदरी रामा, सुन्दरी युवतिश्चला ॥३१॥

पत्नीनां नाम—

१ २ ३ ४ ५ ६ ७

भार्या जाया जनिः कुल्या, कलत्रं गेहिनी गृहम् ।

८ ९ १० ११ १२

महिला मानिनी पत्नी, तथा दाराः पुरन्ध्रयः ॥३२॥

प्रिया अने पतिव्रता स्त्रीनां नाम—

१ २ ३ ४ ५ ६

वल्लभा ब्रेयसी ब्रेष्ठा, रमणी दयिता प्रिया ।

७ ८ ९ १० ११

इष्टा च प्रमदा कान्ता, चण्डी प्रणयिनी तथा ॥३३॥

१ २ ३ ४ ५

सती पतिव्रता साध्वी, पतिवत्न्येकपत्न्यपि ।

६ ७

मनस्विनी मद्यार्या, विपरीता निरूप्यते ॥३४॥

કુલટા અને વેશ્યાનાં નામ—

૧	૨	૩	૪	૫	૬
બન્ધકી	કુલટા	મુક્તા,	પુનર્મૂઃ	પુંશ્ચલી	ખલા ।

૭	૮	૯	૧૦	૧૧
સ્પર્શાઽભિસારિકા	દૂતી,	સ્વૈરિણી	શમ્ભલી	તથા ॥૩૫॥

૧	૨	૩	૪	૫
ગણિકા	લલ્લિકા	વેશ્યા,	રૂપાજીવા	વિલાસિની ।

૬	૭	૮	૯	૧૦
ષણ્યસ્ત્રી	દારિકા	દાસી,	કામુકી	સર્વવલ્લભા ॥૩૬॥

પતિનાં નામ—

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
કાન્તેષ્ઠૌ	દયિતઃ	પ્રીતઃ,	પ્રિયઃ	કામી	ચ	કામુકઃ ।

૮	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
વલ્લભોઽસુપતિઃ	પ્રેયાન્,	વિટશ્ચ	રમણો	વરઃ ॥૩૭॥

માતા, પિતા, શરીર, પુત્ર અને પુત્રીનાં નામ -

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
સવિત્રી	જનની	માતા,	જનકઃ	સવિતા	પિતા ।	

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
દેહોઽપઘનકાયાક્લં,	વપુઃ	સંહનનં	તલુઃ ॥૩૮॥			

૮ ૯ ૧૦ ૧ ૨
કલેવરં શરીરં ચ, મૂર્તિરસ્માદ્-ભવઃ સુતઃ ।

૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯
પુત્રઃ સૂનુરપત્યં ચ, તુક્ તોકં ચાત્મજઃ પ્રજા ॥૩૧॥

૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫
ઉદ્વહસ્તનયઃ પોતો, દારકો નન્દનોઽર્ભકઃ ।

૧૬ ૧૭ ૧ ૨
સ્તનન્ધયોત્તાનશયૌ, સ્ત્રીત્વે દુહિતરં વિદુઃ ॥૪૦॥
સખી અને મિત્રનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
વયસ્યાઽઽલી સહચરી, સધ્રીચી સવયાઃ સખી ।
૧ ૨ ૩ ૪

આલીવિવર્જિતં મિત્રં, સમ્બન્ધો મિત્રયુઃ સુહૃત્ ॥૪૧॥
સહાયક, ભાઈ, બહેન, નણુંદ અને મામીનાં
નામ—

૧ ૨ ૩ ૪
સહકૃત્વા સહકારી, સહાયઃ સામવાયિકઃ ।

૧ ૨ ૩ ૧ ૧ ૨
સનાભિઃ સગોત્રો બન્ધુઃ, સોદર્યોઽવરજોઽનુજઃ ॥૪૨॥

૩ ૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
કનીયાનગ્રજો જ્યેષ્ઠો, ભ્રાતા જામી સ્વસાઽનુજા ।

૧ ૧ ૨
ભર્તુઃ સ્વસા નનાન્દા સ્યાદ્, માતુલાની પ્રિયામ્બિકા ॥૪૩॥

શત્રુનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮

વૈર્યરાતિરમિત્રોઽરિ-દ્વિદ્ સપત્નો દ્વિષન્ રિપુઃ ।

૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫

અસેવ્યો દુર્જનઃ શત્રુ-દુષ્ટો દ્વેષી खलोઽહિતઃ ॥૪૪॥

કિરણનાં નામ અને સૂર્યનાં નામ બનાવવાની રીત —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

દીધિતિર્માનુરુદ્ધોઽશુ-ર્ગમસ્તિઃ કિરણઃ કરઃ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬

પાદો રુચિર્મરીચિર્માસૂ, તેજોઽર્ચિર્ગૌર્ધુતિઃ પ્રભા ॥૪૫॥

૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪

દીપ્તિર્જ્યોતિર્મહો ધામ, રશ્મિરૂર્જો વિભા વસુઃ ।

૧ ૧ ૨ ૨

શીતોષ્ણપ્રાયપૂર્વત્વે, તદ્-વન્તાવિન્દુભાસ્કરૌ ॥૪૬॥

ચંદ્ર, નક્ષત્ર અને રાત્રિનાં નામ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

શશી વિધુઃ સુધાસૂતિઃ, કૌમુદીકુમુદપ્રિયઃ ।

૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦

કલામૃચન્દ્રમાશ્વન્દ્રઃ, કાન્તિમાનોષધીશ્વરઃ ॥૪૭॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
 ઉઢ્ઢનિ ભાનિ તારક્ષં, નક્ષત્રં તત્-પતિર્નિશા ।

૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
 ક્ષણદા રજની નક્તં, દોષા ક્યામા ક્ષપા-કરઃ ॥૪૮

સૂર્ય અને દિવસનાં નામ તથા સૂર્યનાં નામ
 બનાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
 તરણિસ્તપનો ભાનુ-વ્રધ્નઃ પૂષાઽર્યમા રવિઃ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 તિગ્મઃ પતન્નો દ્યુમણિ-મર્તિણ્ડોઽર્કો ગ્રહાઘિપઃ ॥૪૯॥

૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯
 ઇનઃ સૂર્યસ્તમોઘ્વાન્ત-તિમિરાઽરિર્વિરોચનઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
 દિનં દિવાઽહર્દિવસો, વાસરસ્તત્-કરશ્ચ સઃ ॥૫૦॥

સૂર્યનાં નામ બનાવવાની રીત અને સૂર્યનાં
 નામ—

૨ ૩ ૪
 ચક્રવાકાઽબ્જપર્યાય-બન્ધુઃ કુમુદવિપ્રિયઃ ।

૫ ૬ ૭ ૮
 યમુનાયમકાનીન-જનકઃ સવિતા મતઃ ॥૫૧॥

અમ્બનાં નામ અને સૂર્યનાં નામ જનાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

વાહોઽશ્વસ્તુરગો વાજી, હયો ધુર્યસ્તુરજ્ઞમઃ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩

સપ્તિરર્વા હરી રથ્યઃ, સપ્તાચશ્વો મયૂર્લવમ્ ॥૫૨॥

આકાશનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

સ્વં વિહાયો વિયદ્ વ્યોમ, ગગનાઽઽકાશમમ્બરમ્ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩

દ્યૌર્નમોઽધ્રાન્તરિક્ષં ચ, મેઘવાયુ-પથોઽપ્યથ ॥૫૩॥

વિદ્યાધર અને પક્ષીનાં નામ જનાવવાની રીત તથા પક્ષીનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

તત્ત્વ-ચરઃ સૈન્ધવસ્તદ્-ગઃ, પક્ષી પક્ષી પતત્યપિ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩

શકુન્તિઃ શકુન્તિર્વિશ્ચ, પતન્નો વિશ્કિરો વયઃ ॥૫૪॥

૧૯

૨૦

૨૧

૨૨

વિડૌજાશ્ચાઽપ્સરોનાથો, વાસવો હરિવાહનઃ ।

૨૩

૨૪

૨૫

૨૬

મરુતશ્ચ મરુત્વાંશ્ચ, વૃષા ચૈરાવણાધિપઃ ॥૫૯॥

૨૭

૨૮

૨૯

૩૦

શતમન્યુસ્તુરાષાદ્ ચ, પુરુહૂતશ્ચ કૌશિકઃ ।

૩૧

૩૨

૩૩

૩૪

સહ્ક્રન્દનોઽથ મઘવા, પુલોમારિર્મરુતસ્રઃ ॥૬૦॥

દિશાનાં નામ તથા દિક્ષપાલ, દિગ્ગજ અને
દિગ્મખરનાં નામ બનાવવાની રીત—

૧

૨

૩

૪

૫

૬

કાષ્ઠા કકુબ્ દિગાશા ચ, દક્ષકન્યા તથા હરિત્ ।

૧

૧

૧

તત્પર્યાયપરં યોજ્યં, પ્રાજ્ઞૈઃ પાલગજાઽમ્બરમ્ ॥૬૧॥

પવનનાં નામ —

૧

૨

૩

૪

૫

૬

પવનઃ પવમાનશ્ચ, વાયુર્વાતોઽનિલો મરુત્ ।

૭

૮

૯

૧૦

સમીરણો ગન્ધવાહઃ, શ્વસનશ્ચ સદાગતિઃ ॥૬૨॥

११ १२ १३ १४ १५

नभस्वान् मातरिश्वा च, चरणयुर्जवनश्चलः ।

१६ १ २ २

प्रभञ्जनोऽस्य पर्याय-पुत्रौ भीमाऽञ्जनात्मजौ ॥६३॥

अग्निनां नाम अने कार्तिके स्वामी (शंकरना

पुत्र)नां नाम अनामयानी शीत तथा तेनां

नाम—

१ २ ३ ४ ५ ६

तत्सखोऽग्निः शिखी वह्निः, पावकश्चाऽऽशुशुक्षणिः ।

७ ८ ९ १०

हिरण्यरेताः सप्तार्चि-र्जातवेदास्तनूनपात् ॥६४॥

११ १२ १३ १४ १५

स्वाहापतिर्हुताशश्च, ज्वलनो दहनोऽनलः ।

१६ १७ १८ १९

वैश्वानरः कृशानुश्च, रोहिताश्वो विभावसुः ॥६५॥

२० २१ २२ २३

वृषाकपिः शमीगर्भो, हव्यवाहो हुताशनः ।

१ २ ३ ४

तदादि-सूनुः सेनानीः, स्कन्दश्च शिखिवाहनः ॥६६॥

५ ६ ७ ८ ९

कार्तिकेयो विशाखश्च, कुमारः षण्मुखो गुहः ।

१० ११ १२ १३

शक्तिमान् क्रौञ्चभेदी च, स्वामी शरवणोद्भवः ॥६७॥

મહાદેવ-શંકરનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
 તત્પિતા શક્કરઃ શમ્ભુઃ, શિવઃ સ્થાણુર્મહેશ્વરઃ ।
 ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
 ત્ર્યમ્બકો ઘૂર્જટિઃ શર્વઃ, પિનાકી પ્રમથાધિપઃ ॥૬૮॥
 ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫
 ત્રિપુરારિર્વિશાલાક્ષો, ગિરીશો નીલલોહિતઃ ।
 ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 રુદ્રેન્દુમૌલિયજ્ઞારિ-ત્રિનેત્રા વૃષભધ્વજઃ ॥૬૯॥
 ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬
 ઉગ્રઃ શૂલી કપાલી ચ, શિપિવિષ્ટો ભવો હરઃ ।
 ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
 ઉમાપતિર્વિરૂપાક્ષો, વિશ્વરૂપઃ કપર્યપિ ॥૭૦॥

ગંગાનદીનાં નામ અને મહાદેવનાં નામ
 બનાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪
 ભાગીરથી ત્રિપથગા, જાહ્નવી હિમવત્સુતા ।
 ૫ ૬ ૭ ૮
 મન્દાકિની દ્યુપર્યાય-ધુની ગङ્ગા નદીશ્વરઃ ॥૭૧॥

अस्त्रानां नाम तथा नारदनां नाम अनावधान
रीत—

१ २ ३ ४ ५ ६
विधिर्वेधा विधाता च, दुहिणोऽजश्चतुर्मुखः ।

७ ८ ९
पद्मपर्याय-योनिश्च, पितामहविरश्चिनौ ॥७२॥

१० ११ १२ १३
हिरण्यगर्भः स्रष्टा च, प्रजापतिः सहस्रपात् ।

१४ १५ १६ १७ १ २
ब्रह्मात्मभूरनन्तात्मा, कस्तत्पुत्रो हि नारदः ॥७३॥

कृष्ण तथा लक्ष्मीनां नाम -

१ २ ३ ४ ५
कृष्णो दामोदरो विष्णु-रुपेन्द्रः पुरुषोत्तमः ।

६ ७ ८ ९ १०
केशवश्च हृषीकेशः, शार्ङ्गी नारायणो हरिः ॥७४॥

११ १२ १३ १४ १५ १६
केशी मधुर्बलिर्बाणो, हिरण्यकशिपुर्मुखः ।

१७ १८ १९
तदादि-सूदनः शौरिः, पद्मनाभोऽप्यधोक्षजः ॥७५॥

૨૦ ૨૧ ૧ ૨ ૩ ૪
ગોવિન્દો વાસુદેવશ્ચ, લક્ષ્મીઃ શ્રીર્ગોમિનીન્દિરા ।

૧ ૨ ૩ ૪
તત્પતિઃ શૈલભૂમ્યાદિ-ધરશ્ચક્રધરસ્તથા ॥૭૬॥

કામદેવનાં નામ —

તત્પુત્રો મન્મથઃ કામઃ, શૂર્પકારિરનન્યજઃ ।
કાયપર્યાય-રહિતો, મદનો મકરધ્વજઃ ॥૭૭॥

બાણનાં અને ધનુષ્યનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
શિલીમુખઃ શરો બાણો, માર્ગણો રોપણઃ કણઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
ઇષુઃ કાણ્ડં ક્ષુરપ્રં ચ, નારાચં તોમરં સ્વગઃ ॥૭૮॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
કાર્મુકં ધન્વ ચાપં ચ, ધર્મં કોદણ્ડકં ધનુઃ ।

૭ ૧
શિલીમુખાદેરાસનં, તત્કોટિમટનીં વિદુઃ ॥૭૯॥

પુષ્પનાં નામ અને કામદેવનાં નામ બનાવવાની રીત —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
પુષ્પં સુમનસઃ ફુલ્લં, લતાન્તં પ્રસવોદ્ગમૌ ।

૭ ૮ ૧ ૨ ૩
પ્રસૂનં કુસુમં જ્ઞેયં, તદાચ્છશરઃ સ્મરઃ ॥૮૦॥

મનનાં નામ અને કામદેવનાં નામ બનાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
સ્વાન્તમાસ્વનિતં ચિત્તં, ચેતોઽન્તઃકરણં મનઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧
હૃદયં વિશિખાઽઽકૂતં, મારસ્તત્રોદ્ભવો મતઃ ॥૮૧॥

ધનુષ્યની દોરી અને ભમરાનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૧ ૨ ૩
મૌર્વી જીવા ગુણો ગવ્યા, જ્યાઽલિર્મૃગ્નઃ શિલીમુખઃ ।

૪ ૫ ૬ ૭
ભ્રમરઃ ષટ્પદો જ્ઞેયો, દ્વિરેફશ્ચ મધુવ્રતઃ ॥૮૨॥

કામદેવનાં ધનુષ્યનાં અને કામદેવનાં નામ બનાવવાની રીત—

૧ ૨
મૌઘ્યાદિપ્રાન્તમલ્યાદિ, કન્દર્પસ્યૈશ્વવં ધનુઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
હેતિરસ્ત્રાઽઽયુધં શસ્ત્રં, પુષ્પાચસ્ત્રઃ સ્મરો મતઃ ॥૮૩॥

દેવજનાં નામ અને કામદેવનાં નામ યના-
વવાની રીત-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

ધ્વજં પતાકા કેતુશ્ચ, ચિહ્નં તદ્વૈજયન્ત્યપિ ।

૧ ૨

તત્તદન્તો જ્ઞાપાદ્યાદિઃ, શમ્ભોર્વિઘ્નકરઃ સ્મરઃ ॥૮૪॥

તરવારનાં તથા સેનાનાં નામ -

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

કૌક્ષેયકોઽસિર્નિસ્ત્રિંશઃ, કૃપાણઃ કરવાલકઃ ।

૬ ૭ ૮

તરવારિર્મણ્ડલાગ્રં, खड्गनामावलिं विदुः ॥૮૫॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

અક્ષૌહિણી બલાઽનીકં, વાહિની સાધનં ચમૂઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨

ધ્વજિની પૃતના સેના, સૈન્યં દણ્ડો વરુથિની ॥૮૬॥

યુદ્ધેધનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

કદનં સમરં યુદ્ધં, સંયુગં કલહં રણમ્ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧

સંગ્રામં સંપરાયાઽઽજી, સંયદાહુર્મહાહવમ્ ॥૮૭॥

હાથીનાં નામ અને મહાવતનાં નામ બનાવવાની રીત —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

ગજો મતઙ્ગજો હસ્તી, વારણોઽનેકપઃ કરી ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨

દન્તી સ્તમ્બેરમઃ કુમ્ભી, દ્વિરદેભમતઙ્ગમાઃ ॥૮૮॥

૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮

શુણ્ડાલઃ સામજો નાગો, માતઙ્ગઃ પુષ્કરી દ્વિપઃ ।

૧૯ ૨૦ ૧ ૨ ૩

કરેણુઃ સિન્ધુરસ્તેષુ, યન્તા યાતા નિષાદ્યપિ ॥૮૯॥

સિંહનાં નામ બનાવવાની રીત તથા સિંહ, વાઘ અને અષ્ટાપદ પ્રાણીનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

નાગાદ્યરિઃ કણ્ઠીરવો, મૃગેન્દ્રઃ કેસરી હરિઃ ।

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩

વ્યાગ્રશ્ચમૂહઃ શાર્દૂલઃ, શરભોઽષ્ટાપદોઽષ્ટપાત્ ॥૯૦॥

હુક્ર-સુવર અને ઊંટનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

ક્રોડો વરાહો દંષ્ટ્રી ચ, ઘૃષ્ઠિઃ પોત્રી ચ શૂકરઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

ઉષ્ટ્રો મયઃ શૃંગલકઃ, કરભઃ શીઘ્રગામુકઃ ॥૯૧॥

ફૂતરાનાં નામ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

કૌલેયકઃ સારમેયો, મણ્ડલઃ શ્વા પુરોગતિઃ ।

૬ ૭ ૮ ૯

જિહ્વાપો ગ્રામશાર્દૂલઃ, કુક્કુરો રાત્રિજાગરઃ ॥૧૨॥

સોનુ, રૂપું અને મોતીનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

હેમ ચાઽપ્ટાપદં સ્વર્ણં, કનકાઽર્જુનકાશ્ચનમ્ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧

સુવર્ણં હિરણ્યં ભર્મ, જાતરૂપં ચ હાટકમ્ ॥૧૩॥

૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫

તપનીયં કલઘૌતં, કાર્ત્તસ્વરં શિલોદ્ભવમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

રૂપ્યં રજતં ગુલિકા, શુક્તિજં મૌક્તિકં તથા ॥૧૪॥

ધનનાં નામ, કુબેરનાં નામ બનાવવાની
રીત અને કુબેરનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯

વિત્તં વસ્તુ વસુ દ્રવ્યં, સ્વાર્થં રા દ્રવિણં ધનમ્ ।

૧૦ ૧ ૨ ૩

કસ્વરં તત્પતિં પ્રાહુઃ, કુબેરં ચૈકપિઙ્ગલમ્ ॥૧૫॥

૪ ૫ ૬
વૈશ્રવણં રાજરાજ-મુત્તરાશાપતિં તથા ।

૭ ૮ ૯ ૧૦
અલકાનિલયં શ્રીદં ધનપર્યાયદાયદમ્ ॥૯૬॥

દેશ, નગર, મુખ અને કાનનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
રાષ્ટ્રં જનપદો નિર્ગો, જનાન્તો વિષયઃ સ્મૃતઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
પૂઃ પુરં પુરી નગરી, પત્તનં પુટમેદનમ્ ॥૯૭॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
વક્ત્રં લપનમાસ્યં ચ, વદનં મુખમાનનમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
શ્રવણં શ્રોત્રં શ્રવશ્ચાપિ, કર્ણં ચૈવ શ્રુતિં વિદુઃ ॥૯૮॥
આંખ અને તેના વિકારનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
દગક્ષિ ચક્ષુર્નયનં, દષ્ટિર્નેત્રં વિલોચનમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
કટાક્ષં કેકરાઽપાઙ્ગં, વિભ્રમસ્તસ્ય વૈકૃતમ્ ॥૯૯॥
ભુજ, હાથ, ખભો અને આંગળીનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૧ ૨ ૩
દોર્દોષા ચ ભુજો બાહુઃ, પાણિર્હસ્તઃ કરસ્તથા ।

૧ ૨ ૧ ૨
પ્રાહુર્બાહુશિરોઽસં ચ, હસ્તશાખા કરાઙ્ગુલિઃ ॥૧૦૦॥

ઓઠ અને ગળાનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪
દન્તવાસોઽધરોપ્યોઠો, વર્ણિતો દશનચ્છદઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
શિરોધરા ગલો ગ્રીવા, કણ્ઠશ્ચ ધમની ધમઃ ॥૧૦૧॥

નાક, છાતી, પેટ અને સ્તનનાં નામ—

૧ ૨ ૧ ૨ ૧ ૨ ૩
નાસા ગ્રાણમુરો વક્ષઃ, કુક્ષિઃ સ્યાજ્જંઠરોદરમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪
સ્તનઃ પયોધરઃ કુચો, વક્ષોજ્ઞાનમિતિ વર્ણિતઃ ॥૧૦૨॥

કેડ, ગોઠણ અને પગનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૧ ૨
કટિર્નિતમ્બઃ શ્રોણિશ્ચ, જઘનં જાનુ જહ્નુ ચ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
ચલનં ચરણં પાદં, ક્રમોઽહિઃપદં વિદુઃ ॥૧૦૩॥

મસ્તક, પ્રેરણા કરાવેલ અને વાણીનાં નામ

૧ ૨ ૩ ૪ ૧ ૨ ૩
શિરો મૂધોત્તમાઙ્ગં કં, પ્રારમ્ભ્યં પ્રેરિતેરિતમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
વાગ્ વચો વચનં વાણી, ભારતી ગીઃ સરસ્વતી ॥૧૦૪॥

સિંહ, હાથી વગેરેના અવાજનાં નામ—

સિંહ^૧દ્વિપ^૧ધને ગજો^૧, દેષા^૧ઽશ્વે બૃ^૧હિતં ગજે ।

સ્ફી^૧ત્કૃતં ધેનુ^૧કલમે, સ્તનિતં જલદે તથા ॥૧૦૫॥

સ્યન્દ^૧ને ચી^૧ત્કૃતં મન્ત્રે, ભટે ચ હુ^૧કૃતમ્ તથા ।

સી^૧ત્કૃતં મણિ^૨તં કામે, સ્વન્કૃતં શૃ^૧ંગ્ગલાઽઽયુધે ॥૧૦૬॥

ઝાંઝરનાં નામ તથા ઝાંઝર, વાયુ વગેરેનાં
અવાજનાં નામ—

મઝી^૧રકં તુલા^૨કોટિ, નૂપુરં તત્ર ણ^૩કૃતમ્ ।

ઙા^૧કૃતં ચાથ મરુતિ, ક્રૌ^૧કૃતં ક્રૌઞ્ચહંસયોઃ ॥૧૦૭॥

પરિચિત, મરણ્યપથારીએ સૂતેલ અને
મરેલાનાં નામ—

પ્રતી^૧તં સંસ્તુતં લબ્ધં દૃષ્ટં પરિચિતં સ્મૃતમ્ ।

સંસ્થિતં દશમીસ્થં ચ, પરાસું ચ મૃતં વિદુઃ ॥૧૦૮॥

ક્રોધ અને હર્ષનાં નામ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

સ્વેદો દ્વેષોઽપ્યમર્ષશ્ચ, રુદ્ ક્રોધક્રોધમન્યવઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

હર્ષઃ પ્રમોદઃ પ્રમદો, મુત્તોષાનન્દમુત્સવઃ ॥૧૦૯॥

દયા અને બુદ્ધિનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

કૃપાઽનુકમ્પાઽનુક્રોશોઽહન્તોક્તિઃ કરુણા દયા ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

શેષુષી ધિષણા પ્રજ્ઞા, મનીષા ધીસ્તથાઽઽશયઃ ॥૧૧૦॥

પંડિતનાં નામ બનાવવાની રીત અને તેનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

પ્રાજ્ઞો મેઘાદિમાન્ વિદ્વા-નભિરુપો વિચક્ષણઃ ।

૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦

પણ્ડિતઃ સૂરિરાચાર્યો, વાગ્મી નૈયાયિકઃ સ્મૃતઃ ॥૧૧૧॥

સક્ષાજનનાં નામ, રાજાનાં નામ બનાવવાની રીત અને રાજ્યજ્ઞાનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

પારિષદ્યો બુધઃ સભ્યઃ, સદસ્યઃ સન્ સમોચિતઃ ।

૧ ૨

આસ્થાનાધિપતી રાજા, રાજસૂયો નૃપક્રતુઃ ॥૧૧૨॥

આસન અને જગતનાં નામ તથા શ્રી જિનેશ્વર
દેવનાં નામ બનાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

વિષ્ટરં મલ્લિકાં પીઠ-માસન્દીમાસનં વિદુઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

વિષ્ટપં ભુવનં લોકો, જગત્તસ્ય પતિર્જિનઃ ॥૧૧૩॥

શ્રી જિનેશ્વરદેવનાં નામ તથા પ્રથમ તીર્થ

પતિ શ્રી આદિનાથ ભગવાનનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

સર્વજ્ઞો કીતરાગોઽર્હન્, કેવલી ધર્મચક્રમૃત્ ।

૬ ૭ ૮ ૯

તીર્થઙ્કરસ્તીર્થકર-સ્તીર્થકૃદ્ દિવ્યવાક્પતિઃ ॥૧૧૪॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

વર્ષીયાન્ વૃષભો જ્યાયાન્, પુરુષાદ્યઃ પ્રજાપતિઃ ।

૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧

પૈક્ષ્વાકઃ કાશ્યપો બ્રહ્મા, ગૌતમો નામિજોઽગ્રજઃ ॥૧૧૫॥

ચરમતીર્થપતિ શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાનના

નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

સન્મતિર્મહતિર્વીરો, મહાવીરોઽન્ત્યકાશ્યપઃ ।

૬ ૭

જ્ઞાતાન્વયો વર્ધમાનો, યત્તીર્થમિહ સામ્પ્રતમ્ ॥૧૧૬॥

વસ્ત્રનાં નામ અને શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનાં
નામ બતાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

ચેલં નિવસનં વાસ-શ્રીરમમ્બરમંશુકમ્ ।

૧

૨

વસ્ત્રાદ્યન્તદિગાદ્યાદિ-સંજ્ઞિતો વૃષભેશ્વરઃ ॥૧૧૭॥

કેશર, કસ્તૂરી અને કપૂરનાં નામ—

૧

૨

૩

૧

૨

કુઙ્કુમં રુધિરં રક્તં, કસ્તૂરી મૃગનાભિજા ।

૧

૨

૩

કર્પૂરં ઘનસારં ચ, હિમં સેવેત પુણ્યવાન્ ॥૧૧૮॥

વિલેપન, અલંકાર અને પુષ્પની માળાનાં
નામ—

૧

૨

૩

૪

સમાલમ્બોઽક્કરામશ્ચ, પ્રસાધનવિલેપનમ્ ।

૧

૨

૩

૧

૨

૩

૪

મૂષણાઽઽભરણં રુચ્યં, માલ્યં માલાગુણસ્ત્રજઃ ॥૧૧૯॥

કંદોરનાં નામ—

૧

૨

૩

૪

મેઘલા રસના કાઞ્ચી, હેમપર્યાયસૂત્રકમ્ ।

૫

૬

શ્રોણીચિમ્બં કટિસૂત્રં, માનસૂત્રમિવાહિતમ્ ॥૧૨૦॥

મદિરાનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
મદિરાં મધમૈરેયં, સીધું કાદમ્બરીમિરામ્ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
પ્રસન્નાં વારુણીં હાલાં, મધુવારાં સુરાં વિદુઃ ॥૧૨૧॥

એક પ્રકારની મદિરા, મદિરા બનાવનાર
અને પીનારનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
શુણ્ડાઽસવસ્તદ્વિધાયી, શૌણ્ડો ગચેત મધપઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
શક્તોઽશ્વચૂતપાનેષુ, વિચિત્રા શબ્દપદ્ધતિઃ ॥૧૨૨॥

ધી, દૂધ અને છાશનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
સર્પિર્હૈયઙ્ગવીનાજ્યં, દુગ્ધં ક્ષીરાઽમૃતં પયઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
ઉદશ્વિન્મથિતં તક્રં, કાલસેયં પિબેદ્ ગુરુઃ ॥૧૨૩॥

અવસ્થા, યુવાન, યુવાની અને વૃદ્ધનાં નામ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
પ્રાયો વયો દશાઽનેહઃ-પૂર્ણં યૌવનિકં વિદુઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
તારુણ્યં યૌવનં ચાન્ત્યો, વાર્ધ્વીનઃ સ્થવિરો મતઃ ॥૧૨૪॥

વંશ-કુળનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

વંશોઽન્વયોઽન્વવાયઃ સ્યા-દામ્નાયઃ સન્તતિઃ કુલમ્ ।

૭ ૮ ૯

ઓઘો વર્ગશ્ચ સન્તાનઃ, કાવ્યમેવ કવેઃ સ્થિતિઃ ॥૧૨૫॥

હંસના નામ, બ્રહ્માનાં નામ બનાવવાની રીત
તથા હંસી અને વરૂનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૧ ૨

હંસો મરાલશ્ચક્રાક્ષો, હંસવાહઃ સનાતનઃ ।

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩

વરટા વારલા હંસી કોક ઈહામૃગો વૃકઃ ॥૧૨૬॥

ભોરનાં નામ અને કાર્તિકસ્વામીનાં નામ
બનાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

મયૂરો બર્હિણઃ ક્રેકી, શિખી પ્રાવૃષિકસ્તથા ।

૬ ૭ ૮ ૯

નીલકણ્ઠઃ કલાપી ચ, શિખણ્ડી તત્પતિર્ગુહઃ ॥૧૨૭॥

હરણનાં નામ, ચંદ્રનાં નામ બનાવવાની રીત
અને ઇન્દ્રિયનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૧ ૨
હરિણો મૃગઃ પૃષત-સ્તદક્કઃ શર્વરીકરઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
શ્વમિન્દ્રિયં હૃષીકં ચ, સ્ત્રોતોઽક્ષં કરણં વિદુઃ ॥૧૨૮॥
સર્પનાં નામ તથા ગરુડ પક્ષીનાં નામ
બનાવવાની રીત-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
પન્નગોઽહિર્વિષધરો, લેલિહાનો ભુજન્ગમઃ ।

૬ ૭ ૮ ૯ ૧ ૨
નાગોરગૌ ફળી સર્પ-સ્તદ્વૈરી વિનતાત્મજઃ ॥૧૨૯॥
ગરુડ પક્ષીનાં નામ -

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
સુપર્ણો ગરુડસ્તાક્ષ્યો, મરુત્માન્ શકુનીશ્વરઃ ।

૬ ૭ ૮ ૯
ઇન્દ્રજિન્મન્ત્રપૂતાત્મા, વૈનતેયો વિષક્ષયઃ ॥૧૩૦॥
પુણ્ય અને પાપનાં નામ, શ્રી જિનેશ્વરદેવનાં
નામ બનાવવાની રીત તથા ઘર, ખાદ્ય અને
માટીના કિલ્લાનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
પુણ્યં ભાગ્યં ચ સુકૃતં, ભાગધેયં ચ સત્કૃતમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
અઘમંહશ્ચ દુરિતં, પાપ્મા પાપં ચ કિલ્બિષમ્ ॥૧૩૧॥

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧
વૃજિનં કલિલમેનો, દુષ્કૃતં તજ્જયી જિનઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
સદનં સઙ્ગ ભવનં, ધિષ્ણ્યં વેશ્માથ મન્દિરમ્ ॥૧૩૨॥

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
ગેહં નિકેતનાઽગારં, નિશાન્તં નિવૃત્તં ગૃહમ્ ।

૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯
વસત્યાઽઽવસથાઽઽવાસં, સ્થાનં ધામાઽઽસ્પદં પદમ્ ॥૧૩૩॥

૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪
નિકાય્યં નિલયં પસ્ત્યં, શરણં વિદુરાલયમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
સ્થેયં સ્વાતં ચ પરિસ્રા, વપ્રઃ સ્યાદ્ ધૂલિકુટ્તિમમ્ ॥૧૩૪॥

કિલ્લો, શેરો, દરવાજો, મહેલ વગેરેનાં
નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
પ્રાકારઃ પરિધિઃ સાલઃ, પ્રતોલી ગોપુરાકૃતિઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
પ્રાસાદસૌધહર્મ્યાણિ, નિર્ઘૂહો મત્તવારણમ્ ॥૧૩૫॥

ઝૂંખો અને અંધકારનાં નામ -

૧ ૨
વાતાયનં મત્તાલમ્બ-માલમ્બ્યં સુખમાસતામ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
તમોઽન્ધકાર-તિમિરં, ધ્વાન્તં સંતમસં તમમ્ ॥૧૩૬॥

समान-स्रजानां नाम-

१ २ ३ ४ ५ ६
समः सवर्णः सजातिः, सदृक्षः सदृशः सदृक् ।

७ ८ ९ १० ११ १२ १३
तुल्यः सधर्मा सरूप-स्तुला कक्षोपमा विधा ॥१३७॥

उपमानपूर्वक शब्दो-

१ २ ३ ४
विन्मन्यो विद्यमानश्च, गुरुस्थानोऽम्बुजाननः ।

५
सिंहनादीति पर्याय-मुपमानेषु योजयेत् ॥१३८॥

उपट-भङ्गानुं अने सभाचारनां नाम-

१ २ ३ ४ ५ ६
व्यपदेशो निभं व्याजः, पदं व्यतिकरश्छलम् ।

७ १ २
छद्म वृत्तान्तमुत्प्रेक्षा, शब्दमन्यं च निर्णयेत् ॥१३९॥

समूहनां नाम-

१ २ ३ ४ ५ ६
व्रातः पूगः समाजश्च, समूहः सन्ततिर्व्रजः ।

७ ८ ९ १० ११
व्यूहो निकायो निकरो, निकुरम्बं कदम्बकम् ॥१४०॥

૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭
ઓઘઃ સમુદયઃ સંઘઃ, સંઘાતઃ સમિતિસ્તતિઃ ।

૧૮ ૧૯ ૨૦ ૧
નિચયઃ પ્રકરઃ પંક્તિઃ, પશૂનાં સમજો વ્રજઃ ॥૧૪૧॥

સમીપનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪
અવિદૂરં ચ નિકટ-મવિલમ્બમનન્તરમ્ ।

૫ ૬ ૭ ૮ ૯
સમીપાઽભ્યાશમાસન્ન-મભ્યર્ણં સન્નિધિં વિદુઃ ॥૧૪૨॥

હળનાં નામ, બળદેવનાં નામ બનાવવાની
રીત અને બળદેવનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૧ ૨
જિત્યા હલિર્હલઃ સીરં, લાઙ્ગલં તત્કરો બલઃ ।

૩ ૪ ૫
રેવતીદયિતો નીલ-વસનઃ કેશવાગ્રજઃ ॥૧૪૩॥

અર્જુનનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
અર્જુનઃ ફાલ્ગુનો જિષ્ણુઃ, શ્વેતવાજી કપિધ્વજઃ ।

૬ ૭ ૮ ૯
ગાણ્ડીવી કાર્મુકી સવ્ય-સાચી મધ્યમપાણ્ડવઃ ॥૧૪૪॥

૧૦

૧૧

૧૨

૧૩

વૃષસેનઃ સુનિર્મોકો, દૈત્યારિઃ શક્રનન્દનઃ ।

૧૪

૧૫

૧૬

૧૭

કર્ણશૂલી કિરીટી ચ, શબ્દમેદી ધનઞયઃ ॥૧૪૫॥

ભીમ અને યમદેવનાં નામ-

૧

૨

૩

૪

કુરુકીચકયોઃ શત્રુ-ર્વાયુપુત્રો વૃકોદરઃ !

૧

૨

૩

૪

૫

૬

સમવર્તી યમઃ કાલઃ, કૃતાન્તો મૃત્યુરન્તકઃ ॥૧૪૬॥

૭

૮

૯

૧૦

ધર્મરાજઃ પિતૃપતિઃ, સૂરસૂનુઃ પરેતરાદ્ર ।

૧૧

૧૨

૧૩

૧૪

શમનો યમુનાભ્રાતા, શ્રાદ્ધદેવશ્ચ દણ્ડભૃત્ ॥૧૪૭॥

યુધિષ્ઠિરનાં નામ બનાવવાની રીત અને તેનાં નામ -

* ૧

૨

૩

૪

તદાત્મજોઽજાતરિપુઃ, કૌન્તેયો ભરતાન્વયઃ ।

૫

૬

૭

૮

કૌરવ્યો રાજલક્ષ્મા ચ, સોમવંશ્યો યુધિષ્ઠિરઃ ॥૧૪૮॥

* અહીં ધર્માત્મજોં એવો પાઠાંતર છે.

સફેદ વાર્ણનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

શ્વેતાર્જુનૌ શુચિઃ શ્યેતો, વલક્ષં સિતપાણ્ડુરમ્ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩

શુક્લાવદાતં ધવલં, પાણ્ડુઃ શુભ્રં શશિપ્રભમ્ ॥૧૪૯॥

કાળો, લાલ અને મુલાખી વાર્ણનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

કૃષ્ણં લીલાઠસિતં કાલં, ધૂમં ધૂમ્રમલિપ્રભમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

લોહિતં રક્તમાસાઞ્નં, પાટલં વિશદાહણમ્ ॥૧૫૦॥

પીળા અને લીલા વાર્ણનાં નામ, જુદા જુદા રંગવાળી સ્ત્રીઓનાં નામ અને પરાગનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

ગૌરં પીતં હરિદ્રાભં, પાલાશં હરિતં હરિત્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

હરિણી લોહિની શોણી, ગૌરી શ્યેની પિશङ્ગયપિ ॥૧૫૧॥

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩

સારङ્ગો શબલી કાલી, કલ્માષી નીલપિङ્ગલી ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

પરાગં મધુઃ કિલ્બજલ્કં, મકરન્દં ચ કૌસુમમ્ ॥૧૫૨॥

પરાગનાં નામ બનાવવાની રીત તથા કલંક,
કીર્તિ, સાહસ અને આદેશનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪
ઉપચારાદ્ રજઃ પાંસુ, રેણુ ધૂલીં ચ યોજયેત્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
કલઙ્કાઽવદ્યમલિનં, કિઞ્જલ્કં લક્ષ્મ લાઞ્છનમ્ ॥૧૫૩॥

૭ ૮ ૯ ૧૦
નિર્વાદમધમં પહ્લુકં, મલીમસમપિ ત્યજેત્ ।

૧ ૨ ૩ ૪
જનોદાહરણં કીર્તિં, સાધુવાદં યશો વિદુઃ ॥૧૫૪॥

૫ ૬ ૭ ૧ ૨
વર્ણં ગુણાવલિં ય્યાતિ-મવદાનં તુ સાહસમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
પ્રેષ્યાઽઽદેશનિદેશાઽઽજ્ઞા-નિયોગાઃ શાસનં તથા ॥૧૫૫॥

સ દેશેા, અફેવા અને કઠોરનાં નામ -

૧ ૧
સંદેશઃ પ્રિયયોર્વાર્તા, પ્રવૃત્તિઃ કિંવદન્ત્યપિ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
કઠોરં કઠિનં સ્તબ્ધં, કર્કશં પરુષં દૃઢમ્ ॥૧૫૬॥

મિથ્યા અથવા અવ્યક્ત શબ્દ, કોમળ,
નવીન અને જુનાનાં નામ તથા આમંત્રણ
અને સંશય અર્થવાળા અવ્યયો—

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
અશ્લીલં કાહલં ફલ્ગુ, કોમલં મૃદુ પેશલમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
પ્રત્યગ્રં સામ્પ્રતં નવ્યં, નવં નૂતનમગ્નિમમ્ ॥૧૫૭॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
પુરાણં જરઠં જીર્ણં, પ્રાક્તનં સુચિરન્તનમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૧ ૨
મો રે હંહો હે ચામન્ત્રે, કશ્ચિત્ કિશ્ચન સંશયે ॥૧૫૮॥

જલ્દી અને નિષેધ અર્થવાળા અવ્યયો
તથા ઉંચાનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૧ ૨ ૩ ૪
દ્રાક્ ક્ષણેઽહાય સપદિ, નિષેધે મા ન સ્વલમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
ઉચ્ચૈરુચાવચં તુઙ્ગ-મુચ્ચમુન્નતમુચ્છિતમ્ ॥૧૫૯॥

નીચું અને સાથે અર્થવાળા ત્રામ અને
અવ્યયો—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

નીચં ન્યગ્ આનતં કુબ્જં, નીચૈર્હ્રસ્વં નયેત્ પરમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮

અમા સહ સમં સાકં, સાર્ધં સત્રા સજૂઃ સમાઃ ॥૧૬૦॥

નિત્ય અર્થવાળા શબ્દો અને શિંગડાવાળા
પશુનાં નામ —

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

સર્વદા સતતં નિત્યં, શશ્વદ્ આત્યન્તિકં સદા ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

શૃંગી દતિહરિર્નાથ-હરિસ્તિર્યક્ ચ શૃંગિણઃ ॥૧૬૧॥

પશુ, ભેંસ અને વિરહનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

ગૌશ્વભુક્ષ્મન્ પશુસ્તન્, મહિષી નામ દેહિક્ત ।

૧ ૨ ૩ ૪

વિરોનાં મદવાવસ્થાં, શિરહં ફુલ્લકં વિદુઃ ॥૧૬૨॥

સહિત-યુક્ત અર્થવાળા નામ તથા સ્નેહ
અને માર્ગનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
સહિતં સહિતં યુક્તં, સંપૃક્તં સંશ્રુતં યુતમ્ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦
સંસ્કૃતં સમવેતં ચ, પ્રાહુરન્વીતમન્વિતમ્ ॥૧૬૩॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
પ્રેમાભિલાષમાલમ્બં, રાગં સ્નેહમતઃ પરમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
વર્ત્માઽધ્વા સરણિઃ પન્થાઃ, માર્ગઃ પ્રચરસશ્ચરૌ ॥૧૬૪॥

ગંગા નદીનાં નામ બનાવવાની રીત તથા
ગાયનો વાડો અને વાછરડાનાં નામ-

૧ ૨ ૩
ત્રિમાર્ગનામગા ગજ્ઞા, ઘોષો ગોમણ્ડલં વ્રજઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
વત્સઃ શકૃત્કરિર્જાતઃ, બોડન્ ષડ્દશનઃ સ્મૃતઃ ॥૧૬૫॥

ચતુર, ધૂર્ત અને 'નામ' અર્થવાળા નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
કૃતી નદીણો નિષ્ણાતઃ, કુશલી નિપુણઃ પટુઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
શ્રુણ્ણઃ પ્રવીણઃ પ્રગલ્ભઃ, કોવિદશ્ચ વિશારદઃ ॥૧૬૬॥

१२ १३ १ २ ३ ४
विदग्धश्चतुरो धूत-श्चादुक्त कितवः शठः ।

५ १ २ ३ ४
क्वापि नागरिको ज्ञेयो, गोत्रं संज्ञाङ्कनाम तत् ॥१६७॥

भूर्भनां नाम-

१ २ ३ ४ ५ ६ ७
मुग्धो मूढो जडोऽनेडो, मूको मूर्खश्च कद्वदः ।

८ ९ १० ११
स देवानांप्रियोऽप्राज्ञो, मन्दो धीनामवर्जितः ॥१६८॥

गर्विष्ठं अने अधमनां नाम-

१ २ ३ ४ ५ ६
शौण्डीरो गर्वितः स्तब्धो, मानी चाहंयुरुद्धतः ।

७ ८ ९ १ २ ३
उद्ग्रीव उद्धरो दृप्तो, नीचश्च पिशुनोऽधमः ॥१६९॥

थोऽरनां नाम-

१ २ ३ ४ ५
चौरैकागारिकस्तेना-स्तस्करः प्रतिरोधकः ।

६ ७ ८ ९
निशाचरो गूढचरो, हारकः पारिपन्थिकः ॥१७०॥

ચોખા અને પથ્થરનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

ષટ્ઠિકઃ કલમઃ શાલિ-ત્રીંહિઃ સ્તમ્બકરિસ્તથા ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

પ્રસ્તરોપલપાષાણ-દ્વષદ્ધાતુશિલાઘનાઃ ॥૧૭૧॥

લોખંડ અને સોનાનાં નામ બનાવવાની રીત તથા 'બહુ' અર્થવાળા શબ્દો-

૧ ૨ ૩ ૪

તત્ર જાતમયો લોહં, શાતકુમ્ભં નયેત્ પરમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

સાધીયોઽત્યર્થમત્યન્તં, નિતાન્તં સુષ્ટુ વૈ શ્રુશમ્ ॥૧૭૨॥

'સ્પષ્ટ' અને 'આશ્ચર્ય' અર્થવાળા નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

સ્ફુટં સાધુ ચલુ સ્પષ્ટં, વિશદં પુષ્કલામલમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

ચિત્રાશ્ચર્યાદ્ભુતં નોદ્યં, વિસ્મયઃ કૌતુકોઽપ્યહો ॥૧૭૩॥

દુર્બળ-અશક્ત અને પરાક્રમનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

ક્ષામં ક્ષાન્તં કૃશં ક્ષીણં, હીનં જીર્ણં પુરાતનમ્ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧ ૩

શીર્ણાવિસાનં ન્યૂનં ચ, ધૈર્યં શૌર્યં ચ પૌરુષમ્ ॥૧૭૪॥

‘बह्दी’ अर्थवाणा शब्दो-
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८

क्षिप्राऽऽशुमङ्ग्वरं शीघ्रं, सहसा झटिति द्रुतम् ।

९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६
 तूर्णं जवः स्यदो रंहो, रयो वेगस्तरो लघु ॥१७५॥

पाशथी आंधेला शत्रुनां नाम-

१ २ ३ ४ ५

पाशनीतः सितो बद्धः, संधानीतो नियन्त्रितः ।

६ ७ ८ ९

नियमितः शृङ्खलितः, पिनद्धः पाशितो रिपुः ॥१७६॥

सुंदरनां नाम-

१ २ ३ ४ ५

कान्तं कमनं कम्पं च, कमनीयं मनोहरम् ।

६ ७ ८ ९ १०

अभिरामं रमणीयं, रम्यं सौम्यं च सुन्दरम् ॥१७७॥

११ १२ १३ १४ १५ १६

चारुःश्लक्ष्णं च रुचिरं, प्रशस्तं हृद्यबन्धुरम् ।

१७ १८ १९

दर्शनीयं मनोज्ञं च, चित्तपर्यायहारि च ॥१७८॥

હિમ-ઝાકળ (ખરફ)નાં નામ અને ચંદ્રનાં
નામ ખનાવવાની રીત—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
અવશ્યાયં તુષારં ચ, પ્રાલેયં તુહિનં હિમમ્ ।

૬ ૧ ૨ ૩
નીહારં તત્કરં વિદ્ધિ, મૃગશ્લકં રોહિણીપતિમ્ ॥૧૭૯॥

ગુપ્તચરનાં નામ, ઇન્દ્રનાં નામ ખનાવવાની
રીત અને સત્યનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
ચારોઽવસર્પઃ પ્રણિધિ-ર્તિશૂઢપુરુષશ્ચરઃ ।

૧ ૨ ૧ ૨
તદ્વાનુક્તઃ સહસ્રાક્ષઃ, સત્યાર્થે સૂનૃતં ક્રતમ્ ॥૧૮૦॥

જુદા જુદા અર્થવાળા અવ્યયે—

૧ ૧ ૧ ૧ ૧
અત્યન્તાય ચિરાયેતિ, પ્રાહ્ણેઽકસ્માદ્ બલાદિતિ ।

૧ ૧
પ્રાયેણેતિ કૃતિશ્ચેતિ, વિભક્તિપ્રતિરૂપકમ્ ॥૧૮૧॥

ઉદમ અને કેળનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
અભિયોગોદ્યમોદ્યોગા, ઉત્સાહો વિક્રમો મતઃ ।

૧ ૨ ૩
રમ્ભા સ્ત્રી કદલી ચિહ્નં, મોત્વા સારતરુશ્ચ સા ॥૧૮૨॥

કૃપણ અને એકાંતનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

કીનાશઃ કૃપણો લુબ્ધો, ગૃધ્નુદીનોઽભિલાષુકઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪

રહોઽનુરહસોપાંશુ, રહસ્યં ચ ભિનત્તિ કઃ ? ॥૧૮૩॥

વાંસ, તાલ વગેરેનાં નામ —

૧ ૧

કીચકો ઘ્વનિમદ્રેણ-સ્તાલો ગેયક્રમોદ્ભવઃ ।

૧

પુષ્કરં મુરજં પદ્મં, હસ્તિહસ્તાગ્રનામકમ્ ॥૧૮૪॥

ગોળ, વિષમ અને વિશાળ અર્થવાળાં નામ -

૧ ૨ ૩ ૧ ૨

નિસ્તલં વર્તુલં વૃત્તં, સ્થપુટં વિષમોન્નતમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

દીર્ઘં પ્રાંશુ વિશાલં ચ, બહુલં પૃથુલં પૃથુ ॥૧૮૫॥

તીક્ષ્ણ-ભયંકર અને ધીમી ગતિએ કામ
કરનારનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

ઉલ્બળં દારુણં તિગ્મં, ઘોરં તીવ્રોગ્રમુત્કટમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

શીતકં તિમિરં યાપ્યં, મન્દં વિદ્ધિ વિલમ્બિતમ્ ॥૧૮૬॥

મૈત્રીનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
સૌહાર્દં સૌહૃદં હાર્દં, સૌહૃદ્યં સખ્યસૌરભમ્ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
મૈત્રી મૈત્રેયિકાઽજયં, સાહાય્યં સજ્જતં મતમ્ ॥૧૮૭॥
સ્વભાવ, અભ્યાસ અને 'વારંવાર' અર્થવાળાં
નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
સ્વભાવઃ પ્રકૃતિઃ શીલં, નિસર્ગો વિસ્રસા નિજઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
યોગ્યા ગુણનિકાઽભ્યાસઃ, સ્યાદભીક્ષ્ણં મુહુર્મુહુઃ ॥૧૮૮॥
અસત્ય, નિષ્કેળ અને દુઃખનાં નામ—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
મૃષાઽલીકં મુઘા મોઘં, વિતથં વિફલં વૃથા ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
વિધુરં વ્યસનં કષ્ટં, કૃચ્છ્રં ગહનમુદ્ધરેત્ ॥૧૮૯॥

'સઘળુ' અર્થવાળાં અને ખંડ-ટુકડાનાં
નામ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
સમસ્તં સકલં સર્વં, કૃત્સ્નં વિશ્વં તથાઽખિલમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
શકલં વિકલં ધ્વજં, શલ્કં લેશં લવં વિદુઃ ॥૧૯૦॥

મમસ્થાન, ક્લેશ, નિંદા, કપટ અને
લોહીનાં નામ-

૧ ૨ ૧ ૧ ૧

મર્મ કોષં ચ કલહં, પરિવાદં છલં નયેત્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

શોણિતં લોહિતં રક્તં, સ્થિરં ક્ષતજાઽસૃજમ્ ॥૧૯૧॥

‘નિરંતર’ અર્થવાળા અવ્યયો અને વિવાહનાં
નામ-

૧ ૨ ૩ ૪

સતતાઽનારતાઽજસ્યાઽન્વહં કન્યાપતિર્વરઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪

ઉદ્વાહઃ પરિણયનં, વિવાહશ્ચ નિવેશનમ્ ॥૧૯૨॥

છિદ્ર, નરકે તથા ‘પુષ્કળ’ અર્થવાળાં
નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

શુષિરં વિવરં રન્ધ્રં, છિદ્રં ગર્તા ચ ગહ્વરમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪

શ્વભ્રૂં રસ્યં ચ પાતાલં, નરકં યાન્ત્યમેધસઃ ॥૧૯૩॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

અદભ્રં ભૂરિ ભૂષિષ્ઠં, બંહિષ્ઠં બહુલં બહુ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨

મચ્ચુરં નૈકમાત્મસ્યં, પ્રભૂતં પ્રાજ્યપુષ્કલે ॥૧૯૪॥

સંસારનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 ભવો માવશ્ચ સંસારઃ, સંસરણં ચ સંસૃતિઃ ।
 તત્ત્વજ્ઞશ્ચતુરો ધીર-સ્ત્યજેજ્ઞન્મજવં જવમ્ ॥૧૯૫॥
 તેજસ્વી અને શૂરવીર પુરુષનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 ઓજસ્વ્યૂર્જસ્વી તેજસ્વી, તરસ્વી ચ મનસ્વ્યપિ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 માસ્વરો માસુરઃ શૂરઃ, પ્રવીરઃ સુમટો મતઃ ॥૧૯૬॥
 કબુદ્ધાત અને કેશનાં નામ-

૧ ૨ ૩
 ડરરીકૃતમપ્યૂરી-કૃતમક્કીકૃતં તથા ।

૪ ૫ ૧ ૨
 અસ્તુક્કારોઽભ્યુપગમે, સત્યક્કારઃ પનાર્પણે ॥૧૯૭॥
 બખ્તર, કંચુક અને છત્રનાં નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 તનુત્રં વર્મ કવચ-માવૃતિર્વાણવારણમ્ ।

૧ ૨ ૧ ૨ ૩
 કૂર્પાસં કચ્ચુકં છત્ર-માતપત્રોષ્ણવારણમ્ ॥૧૯૮॥
 કેશ, અને અંબોડાના નામ-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 કેશં શિરોરુહં વાલં, કચં ચિકુરમીહયેત્ ।

૧ ૨ ૩ ૪
 ઘૂડાપાશં ચ ધમ્મિલ્લં, કબરી કેશબન્ધનમ્ ॥૧૯૯॥

उदयाणुनां नाम-

१ २ ३ ४ ५ ६
क्षेमं कल्याणमभयं, श्रेयो भद्रं च मङ्गलम् ।

७ ८ ९ १० ११
भावुकं भविकं भव्यं, कुशलं च शिवं तथा ॥२००॥

३५२५६१२ —

कवेर्धनञ्जयस्येयं, सत्कवीनां शिरोमणेः ।

प्रमाणं नाममालेति, श्लोकानां हि शतद्वयम् ॥२०१॥

वक्ता वाचस्पतिर्यत्र, श्रोता शक्रस्तथापि तौ ।

शब्दपारायणस्यान्तं, न गतौ तत्र के वयम् ? ॥२०२॥

तथापि किञ्चित् कस्मैचित्, प्रतिकोषाय सूचितम् ।

बोधयेत् कियदुक्तितज्ञं, मार्गज्ञः सह यार्ति किम् ? ॥२०३॥

प्रमाणमकलङ्कस्य, पूज्यपादस्य लक्षणम् ।

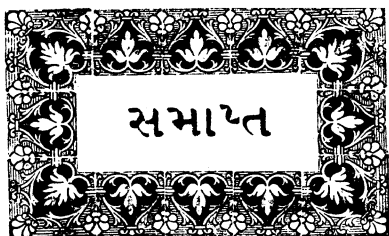
द्विसंधान-कवेः काव्यं, रत्नत्रयमपश्चिमम् ॥२०४॥

ब्रह्माणं समुपेत्य वेदनिनदव्याजात्तुषाराचल-

स्थानस्थावरमीश्वरं सुरनदीव्याजात्तथा केशवम् ।

अप्यम्भोनिधिशायिनं जलनिधिध्वानापदेशादहो !

पूत्कुर्वन्ति धनञ्जयस्य च भिया शब्दाः समुत्पीडिताः

આ પુસ્તકે જ્ઞાન ભંડારમાં મૂકવા માટે
કે વિના કારણ પોતાની પાસે
સંગ્રહ કરી રાખવા માટે નથી.

અભ્યાસ સિવાયના ઇરાદે સંગ્રહ
કરનારને જ્ઞાનાભ્યાસમાં અંતરાય
કરવા રૂપ દોષ લાગશે.

ધનંજય કવિવિરચિતા

ધનંજય નામમાલા

(અનુવાદ સહ)

સં. મુનિશ્રી હિતવિજયજી

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

મહેતા મગનલાલ ચત્રભુજ

શાક માર્કીટ સામે,

જામનગર

મૂલ્ય : ૨-૦૦